

שו"ת ציץ אליעזר חלק ית סימן נה

טעם הסוברים שמילת גר כשרה בלילה.

א. בביאור דברי הטור והשו"ע בגר שמל א"ע בלילה אי מהני.

ב. ברית מילה שחל ביום תענית אם אומרים כל הסליחות או רק עד הרחמים והסליחות. וכן אם מדלגים בליל יוה"כ כשחל להיות בשבת.

ב"ה. מוצש"ק אור ליום א' י"ט מרחשון תשמ"ט ירושלים עיה"ק תובב"א. לכבוד האברך היקר יושב באהלה של תורה הר"ר פינחס גוטפארב שליט"א. שו"ב עברתי על מכתב - שאלותיכם. והנני להשיבכם בע"ה עליהם כמבוקשכם. אתחיל בחמירתא!

א) בטור ביו"ד סי' רס"ח סעי' ג' בענייני גר הבא להתגייר, מובא ב' דיעות לענין המילה והטבילה. הדיעה הראשונה סוברת דביעבד אם לא מל או טבל אלא בפני ב' או קרובים ובלילה וכו' הוי גר ומותר בישראלית חוץ מקבלת המצות שמעכבת וכו'. והדיעה השניה, היא שיטת הרי"ף והרמב"ם, סוברת דאפי' בדיעבד שטבל או מל בפני שנים או בלילה מעכב ואסור בישראלית, אבל אם נשא ישראלית והוליד ממנה בן לא פסלינן ליה.

יוצא לנו בפשטות שהדיעה הראשונה סוברת דביעבד מהני גם מילה בלילה. וכך כתוב מפורש בש"ך בסק"ט שדיעה זו סוברת דטבילה ומילה הוי כגמר דין דגומרינן בלילה.

ועל זה הנכם מביאים במכתבכם, דהגר"מ פיינשטיין ז"ל בספרו דברות משה על מס' יבמות ח"א הערה פ"ו (דף תק"ע מדפי הספר) נתלה בזה רק בדברי הש"ך כאילו רק בדבריו מבואר כנ"ז, ומשיג וכותב עליו בזה"ל: "ולשון הש"ך אגב שיטתיה כתב לכאורה דבר טעות, דהא מילה אף שלא בזמנה אינה אלא ביום וכו' כדאיפסא כן בס' רס"ב סעי' א', וכ"ש מילת גירות וכו' גם בשו"ע אין מדויק כ"כ הלשון וכו' אך בשו"ע אפשר לפרש שהלשון "בלילה" לא קאי אלא על טבילה, ומילה כתב לענין בפני שנים, אבל הש"ך לא כתב אלא לענין בלילה עכת"ד.

והנכם עומדים בתימא עליו, דהרי הרואה יראה הן בטור והן בשו"ע הן מרישא דדבריהם, וביותר מסיפא דדבריהם, שדבריהם מכוונים במפורש גם על מילה בלילה, ומה לו להגרמ"פ ז"ל כי ילין רק על הש"ך ששפתיו ברור מללו כפי היוצא מהטור והשו"ע. וכדברי הש"ך מפורש גם בפרישה בטור שם אות כ'.

והנכם צודקים בהחלט בתמיהתכם על הגרמ"פ ז"ל שנתלה בזה רק על הש"ך ואיך אפשר לומר עליו שאגב שיטפיה כתב דבר טעות, בזמן שמפורש יוצא כן במקור הדברים. והש"ך בעצמו לא היה נתפס לטעות כזה - אם זה טעות.

ואוסיף לזה גם דברי הלבוש בס' רס"ח סעי' ג' שכותב בסיפא דדבריו בזה"ל: אבל אם קביל עליה בפני שלשה למול ולטבול והודיעוהו מקצת מצות כדין והלך ומל וטבל בלילה או שלא בפני שלשה ונשא אשה ישראלית והוליד ממנה בן לא פסלינן ליה דגבי הבן הוי המילה והטבילה כגמר דין דמכשירינן בדיעבד שלא בב"ד ובלילה עכ"ל, הרי לנו דגם שפתי הרב הלבוש ז"ל ברור מללו כי גם המילה כהטבילה כשירה בדיעבד בלילה כדמזכיר בסוף דבריו רק המילה והטבילה ולא מזכיר גם "שלא בפני שלשה" עד שנוכל להדחק ולומר שהלילה מוסב רק על שלא בפני שלשה, ופשוט. (ואת זה כותב הלבוש אפילו אליבא דהרי"ף והרמב"ם ואכמ"ל).

ואם כן ברור ופשוט הדבר ששום טעות לא נשתרבב בכאן והיא הלכה ברורה באין עוררין.

(ב) ומה שהנכם שואלים דאבל מה עושים באמת עם טענת בעל הדברות משה מזה שאף מילה שלא בזמנה פסקינן להלכה, שאינה אלא ביום. ומה נשתנה מילת הגר שיכולה להיות בלילה.

לזאת אשיבכם דאחרי העיון נוכחים לדעת דאין כאן תימא. וכדיבואר.

דשם בסימן רס"ב סעי' א' בהנפסק שם בשו"ע דאפילו מילה שלא בזמנה אינה אלא ביום, ניתן להתפרש דכוונת המחבר בזה רק על לכתחילה. ורק הרמ"א הוא שמוסיף וכותב שם, דאם עבר ומל בלילה צריך לחזור ולהטיף ממנו דם ברית.

וכך ס"ל באמת כן המחבר בב"י בטור ר"ס רס"ב, דמתחילה מביא שם דברי הגהות מיימון דס"ל דאם עבר ומל בלילה אינו כשר וצריך לחזור ולהטיף ממנו דם ברית, וכותב מתוך כך לתמוה על הפוסקים שלא הזכירו מזה. לכן כותב לומר דאפשר שהם סוברים שא"צ להטיף דם ברית. וכ"נ מדברי הרא"ש וכו' וכ"נ מדברי הרשב"א וכו' ולפי"ז צריך לומר שמה ששינינו וכולן שעשו משעלה עמוד השחר כשר דמשמע שאם עשו בלילה פסול לא קאי אמילה אלא אינך ע"ש.

הרי לנו שהב"י שם סובר באמת כן שגם במילה שלא בזמנה כשר בדיעבד בלילה.

יתר על כן. המעיין בדברי הגהות מיימון שהוא ברמב"ם בפ"א מה' תפלה, אות ה'. נוכח מתוך דבריו לדעת כי דברי הב"י החולקים עליו וס"ל דכשר בדיעבד במל בלילה מכוונים באמת ממש גם על מילת גר בלילה גופיה, דבהגהת מיימון שם כתוב בזה"ל: ואם מל בלילה בין קטן בין גר צריך להטיף ממנו גם דם/ ברית ביום וכו' עכ"ל. הרי לנו שהמדובר בזה בהגהות מיימון שצריך לחזור ולהטיף ממנו דם ברית ביום, הוא גם על גר שמלוהו בלילה. ועל זה בא הב"י איפוא בדבריו לומר שיתר הפוסקים לא ס"ל כן אלא דכשר בדיעבד וא"צ לחזור להטיף ממנו דם ברית מבלי לחלק בזה בין קטן לבין גר. הרי לנו בהדיא שהב"י ס"ל, ושכן דעת יתר הפוסקים, דגם בגר שמל א"ע בלילה כשר בדיעבד וא"צ לחזור ולהטיף ממנו דם ברית.

וא"כ הרי יבואו כמין חומר דברי השו"ע ונו"כ בס"ר רס"ח סעי' ג', וייתישבו הדברים היטב, והוא, דמדין מצות מילה כשר בדיעבד בלילה, ורק מדין גירות יש בזה ב' דיעות, הדיעה הראשונה סוברת שגם מבחינה זאת כשר, דהמשפט לא כתוב על זה, והדיעה השניה סוברת דהמשפט אחד שכתוב בגירות מוסב גם על זה (ובסי' רס"ז סעי' א' לגבי עבדים שכתוב ואינם נימולים אלא ביום, הכוונה על לכתחילה, ולא נחית לחילוקי הדיעות לגבי גר מכיון שלא כתוב בהם משפט).

(ג) וכדביר הב"י סוברים גם הב"ח המהרש"ל והפרישה, ורק הש"ך חולק עליהם וס"ל שם בסק"ב שמעכב אפילו בדיעבד, ויעוין בספר תפארת למשה על יו"ד מ"ש להסיר תמיהות הש"ך על דבריהם (ודאי שישנם עוד הסוברים כהש"ך, ואכמ"ל אבל אין זה משנה מכיון שגבי גר הרי ג"כ ישנו לגביה ב' דיעות. וגם י"ל דבנוגע לדין גירות מכיון שקיבל מיהת מקודם לכן ביום ובפני שלשה למול ולטבול וכו"ל בלבוש).

וגם בדברי הרמ"א שם אין הוכחה ברורה אם זה שמצריך לחזור ולהטיף דם ברית ביום אם דעתו זאת הוא מעיקרא דדינא, או רק מכח חומרא בלבד, יעו"ש בט"ז סק"ב. וא"כ אין זה נוגע לדין גירות מדינא. ויעוין מ"ש מזה גם בספר כורת הברית (פוסק) סימן רצ"ב בנחל ברית סק"ו, וסי' רס"ד סק"ו עיי"ש ואכ"מ.

ועוד יעוין בשו"ת שאילת יעב"ץ ח"א סימן ל"ד שמאריך להוכיח דמילה שנדחה מזמנה דבדיעבד כשירה בודאי אפילו בלילה, וחולק על הרמ"א יעו"ש. וא"כ ה"ה מילת גר בלילה שדינו כמילה שלא בזמנה.

ד) עכ"פ איך שלא יהיה, אין כל תימא אם גבי גר הובא בשו"ע עצמו ג"כ ב' דיעות אם במלו אותו בלילה כשר בדיעבד וא"צ הטפת דם ברית ביום, או לא, אם כי שם המדובר מכח השאלה של משפט ביום, אבל אין ניגוד לה מכח עצם דין מילה ביום, מכיון שגם בזה נחלקו הדיעות אם כשר בדיעבד בלילה או לא, וא"כ הדיעה המכשרת בדיעבד סוברת שגם מכח מצות המילה ג"כ כשר בדיעבד, והש"ך הא כותב את דבריו לזאת הדיעה. והדיעה הפוסלת יכולה אמנם לסבור ג"כ בכזאת, שמכח עצם מצות המילה כשר בדיעבד, ופוסלת רק גבי גר מכח בחינת הדין של משפט כתיב ביה שר"ל שקאי גם על מילה וטבילה ולא רק על קבלת המצות בלבד. ומתיישב הכל שפיר.

ויש עוד להאריך בדין מל כשהיה עכו"ם שמצינו שאפילו בשם נחלקו הדיעות אם צריך להטיף ממנו דם ברית, ויעוין בטור ויו"ד סימן רס"ח סעי' א' ובנו"כ יעו"ש ואכמ"ל יותר.

ה) מה שהנכם שואלים על הנדפס בלוח א"י שאם חל ברית מילה ביום תענית שאומרים סליחות רק עד "הרחמים והסליחות", שזהו נגד הכתוב במקורות הקדמונים שאת הסליחות אומרים הכל, וכך נפסק באו"ח סי' קל"א סעי' ה' ובב"י בטור וביו"ד סי' רס"ה סעי' י"ג, ומאין לקח איפוא הלוח א"י לומר שביום שיש מילה אומרים סליחות עד הרחמים והסליחות.

הנה כבר עמד על זה בתימא הרב דבלצקי בספרו זה השלחן ח"א בחאו"ח ויצא נגד הלוח א"י יעו"ש.

עם כל זאת נראה דאין לבוא כעת לשנות זה מכיון שהונהג בכזאת עוד בדור שלפנינו ובנוכחות גאוני וגדולי ירושלים, בכל בתי הכנסת האשכנזים, ובטח היה טעם וסיבה להסכמתם על זה.

גם פשטות לשון הט"ז באו"ח שם ס"ק י"ב שמוסיף וכותב על לשון השו"ע מתפללין סליחות "שמניחין מקצת וא"צ להניח לגמרי", מורה שר"ל שהכוונה בשו"ע שמניחין מקצת מהסליחות, והעתיק לשון זה בסתמא גם המשנ"ב בס"ק כ"ח. וכך ראיתי בקונטרס נועם מגדים להפרמ"ג ז"ל שכותב ג"כ בנוסחא זאת וז"ל: "שאיין מבטלין בשביל המילה הסליחות דמניחים מקצת ולא הכל" עכ"ל, עכ"פ אין לערער על זה.

ומה שהנכם מוסיפים להתפלאות עוד על הלוח א"י, דמאין לקח לומר דכששבת חל ביוהכ"פ דמדלגין מהסליחות שאומרים בליל יוהכ"פ מהרחמים והסליחות.

יעוין בזה השלחן שם שמתפלא בדבריו על הלוח א"י גם על זה. ושזה להיפך ממ"ש הרמ"א בסי' תרי"ט סעי' ב' דרק א"מ א"א בשבת אבל שאר הסליחות והתחינות אומר כמו בחול ע"ש.

ג) שאלתכם מאין המקור שנוהגים לנפול על פניהם בסליחות בחצות הלילה, הרי המטה אפרים בסי' תקפ"א סעי' י"ט פוסק שאין לנפול כ"א כשהוא קרוב ליום. וכו'.

הנה ראשית, בשו"ע עצמו נפסק בכזאת באו"ח סימן קל"א סעי' ג'.

שנית. לא ראינו ראייה שניה. דהמשנ"ב שם בס"ק י"ח מביא בשם הא"ר שכותב להקל מחצות ולהלן, ושכן משמע במ"א.

גם לרבות בכף החיים בס"ק נ"ב מביא בכזאת גם בשם העו"ת שכותב בשם מהרי"א וכו"כ בשכנה"ג דאם הוא אחר חצות לילה נופלים יעו"ש.

יותר בל אוכל להאריך בברכה אליעזר יהודא וולדינברג